

SAKU VALLAVALITSUS

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Teie 31.03.2025 nr 13-2/1403-1

info@mkm.ee

Meie 13.05.2025 nr 7-7/743-2

Vastus Harju maakonnaplaneeringu maavarade teemaplaneeringule ja KSH aruandele

Oleme tutvunud Harju maavarade teemaplaneeringu (edaspidi teemaplaneering) materjalidega. Seda lahendust on arutatud 22.04.2025. a ja 06.05.2025. a Saku Vallavalitsuse istungitel ning 05.05.2025. a Saku Vallavolikogu keskkonna- ja arenduskomisjoni koosolekul.

Toome välja järgmised omapoolsed küsimused, ettepanekud ja arvamused, millele soovime vastuseid ja kommentaare. Osad neist on juba teemaplaneeringu alguses (Saku Vallavalitsuse 22.03.2022. a kiri nr 7-1/7-2) esitatud, kuid meie hinnangul ei leidnud me neile teemaplaneeringust selgeid vastuseid.

1. Maves OÜ koostas Saku Vallavalitsuse ning Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalameti tellimusel töö „Tallinn-Saku liivamaardla kaevandamise suundumuste uuring“, millega palusime juba alguses teemaplaneeringut koostades arvestada. Nimelt viidi järvede veetasemete säilimise hindamiseks läbi eelpool nimetatud töö käigus läbi hüdrogeoloogiline mudeldamine. Mudeldamisel selgus, et puuduvad piisavalt head sisendandmed kindlate järelduste tegemiseks. Ei ole garanteeritud uute lubade väljastamisega kaevandusalade laiendamisel selline veebilanss, mis tagaks järvede säilimise. Vastavalt nimetatud tööle ei saa lubada uut veealust kaevandamist vähemalt seni, kuni seire ja mudeldamise tulemused on valmis. Mudeldamiseks tuleb teostada kogu kaevandamisalal veebilansi mõõtmisi minimaalselt kolme, soovitatavalt aga viie aasta jooksul. Mõõtmisandmete põhjal on võimalik arvutada ala usaldusväärsem veebilanss ja otsustada uute lubade väljastamise üle. Seire eesmärgiks on veevarude säilitamine ja väljapoole järvede valgala filtratsiooni vältimine. Nimetatud seire läbiviimise tingimusega tuleb Tallinna-Saku maardla laiendamissoovide osas kindlasti arvestada. Hetkel on moodustatud töögrupp, kes selle küsimusega tegeleb. Esimene hange seire lähteülesande koostamiseks kukkus läbi, sest kuuldavasti on tegu väga spetsiifilise ja keerulise teemaga, millega mitmed keskkonnaalaseid uuringuid ja KMHsid tegevad ettevõtted lihtsalt ei tegele. Peale seda saime teemaplaneeringu koosoleku kohtumiselt Kliimaministeeriumist mõtte, et ootaksime teemaplaneeringu ja KSH lahenduse avalikustamise enne uue hanke läbiviimist ära. Lootus oli saada täpsemaid juhiseid, et ehk saab uue hanke läbiviimiseks mingi kasuliku sisendi. Kahjuks ei näe teemaplaneeringus kõnealuse

hüdrogeoloogilise teema osas muud lauset, kui vaid see, et *Tallinna-Saku liivamaardla alal on hüdrogeoloogilised uuringud edaspidi vajalikud, et välja selgitada kaevandamise mõju põhjaveele ja vee alt kaevandamise võimalikkus*. KSH aruandes ei ole Maves OÜ uuringut üldse mainitud. **Palume teemaplaneeringusse ja KSH aruandesse Tallinna- Saku liivamaardla osas välja tuua täpsemad juhised, kuidas kaevandamislubade menetlus (eriti veealusena) siin edasi peaks minema. Kas selle ühtse seire teeb riik ise või jääbki see Saku valla ja Tallinna linna kanda? Igal juhul tuleb selgelt sõnastada, et tegemist peab olema kogu maardla ala hõlmava ühtse seirega (st taolist kumulatiivset mõju ei saa hinnata üksikute mäeeraldiste ja neid hõlmava eksperthinnangu/uuringu/KMH kaudu ja enne seda veealuseid varusid hõlmavad lubade väljastamised/muutmised pole võimalikud**. See ei välista edasised veealused kaevandamised Tallinna-Saku maardla piirkonnas, kuid läheb aega, enne kui tulemused teada ja ohutus tagatud. See on kaevandamise mõistes suhteliselt lühike aeg ja ei tohiks probleeme tekitada, sest teemaplaneeringu seletuskirja punktis 2.5 on öeldud, et ehitusliiva varustuskindlus on tagatud 31 aastaks.

2. Väikejärve läänepoolne ala (nn Männiku 1) ja Raku järve põhjaosa (nn Männiku 4) on liigitatud nn rohelistesse kategooriasse ehk siis *tegemist on kaevandamiseks sobiliku alaga*. *Piirangud puuduvad või on väheolulise mõjuga võrdluses maavara levikuga või selle kasutusele võtmise vajaduse kaaluga varustuskindluse tagamiseks ja kaevandamisega kaasnevate mõjudega*. Tegemist oleks siinkohal ilmselgelt veealuse kaevandamisega. Seega pole arvesse võetud, et ka siin kehtib eelmises punktis välja toodud hüdrogeoloogilise seire vajadus. Seda ei saa lahendada üksikute mäeeraldiste kaupa ja neid hõlmava eksperthinnangu/uuringu/KMH kaudu. **Palume muuta eelpoolnimetatud alad kollasesse kategooriasse kuuluvaks.**
3. Teemaplaneeringu punktis 3.4. on rohevõrgustiku kaitseks toodud muuhulgas välja järgmised meetmed:
 - *Kui kaevandamisala on rohevõrgustiku tugialal või koridoris, siis tuleb tagada loomadele ja taimedele vajalikud leviku- ja liikumisteed, taastades kaevandamisalad korrastamise käigus maksimaalselt. Vajaliku koridori laius varieerub liigiti – suurulukite ja inimpegliliku metsaelustiku levikukoridori laius min 500 m ja väikeelukite ja tolerantsemate liikide puhul min 100 m;*
 - *Kaevandamisloa taotlemise menetlemisel rohevõrgustikus on vajalik kohapõhiselt läbi viia täpsemad ulukite ja elustiku uuringud;*
 - *Võimalusel vältima uute ulatuslike veekogude tekkimist, sest elupaiga muutused on sellisel juhul pöördumatud;*
 - *Kaevandusala kiire ja sihipärane korrastamine arvestades loomastiku elupaikade taaskujundamise ning rohevõrgustiku sidususe tagamise eesmärkidega. Korrastamissuuna valikul lähtutakse lokaalsetest vajadustest, mis põhinevad loomastiku elupaikade ja rohevõrgustiku funktsionaalsuse taastamise eesmärgil;*

Palume selgitust, kuidas neid meetmeid reaalselt ellu viiakse. Tallinna-Saku liivamaarda ala kuulub enamuses rohelise võrgustiku tuumalasse ja töötavad ning taotletavad mäeeraldised asuvad seal tihedalt ühtse kõrval ja enamuses toimub veealune kaevandamine.

4. Tallinna-Saku liivamaardla puhul on oluline seada tingimuseks, et uute karjääride avamise eelduseks on olemasolevate mäeeraldiste reaalne korrastamine. Siinkohal on tegemist lisaks ka rohelise võrgustikuga. Looduslike alade osakaal on siin juba praegu aktiivseid mäeeraldisi arvesse võttes äärmiselt suur, kuigi nii maakonnaplaneering kui ka Saku valla ÜP seab tegelikult piiriks, et see ei tohi langeda alla 90%. **Palume hinnata, kuidas on jagunenud Tallinna-Saku liivamaardlas hetkel looduslike alade ja kaevandamisalade osakaal. Eelnevalt tulenevalt on eelkõige rohelise võrgustiku toimise ja ka elanike puhkevõimaluste loomise tõttu vaja seada väga konkreetsed tingimused, et tööstuslik ja sisuliselt sisenemiskiirangutega ala ajas üha ei suureneks vaid vanad mäeeraldised korrastatakse ja antakse tagasi ning alles seejärel hõivatakse uusi. Palume seda teemat teemaplaneeringus konkreetsemalt käsitleda.**
5. Üldiste tingimuste osas soovime, et analüüsitakse kaevandamislubade pikendamise mõjusid ja leitakse lahendus, et praegune lubade pikendamise ja kaevandamise venitamise praktika ei jätkuks. Teemaplaneeringus tuua välja, et kaevandamine peab lõppema kaevandamisloa kehtivuse jooksul ja vajadusel näha ette maapõueseaduse **muudatus**. Maapõueseaduse alusel on praegu loodud olukord, kus kaevandamisluba on lihtne pikendada ja nii saabki toimuda kaevandajate tahtlik venitustaktika. See omakorda loob naabruses elavatele elanikele täiendavaid negatiivseid mõjusid, sest kaevandamisele kuluv aeg pikeneb. Kaevandamine ja korrastamine peaks olema kiire, et vältida aastakümnete pikkuseid mõjusid naabruskonnale. Pikendamine peaks olema äärmuslik erandviis.
6. **Analüüsida ja leida lahendusi mõjudele (eelkõige tolmu tekitamine avalikel teedel), mis tekivad otseselt kaevandamise tulemusena, kuid mille tekkekoht on just mäeeraldisest väljapool.** Keskkonnaamet on mitmetes menetlustes selgitanud, et MaaPS § 56 lõige 2 punkt 5 alusel märgitakse keskkonnaloa lahtrisse „Kõrvaltingimused“ nõuded, mis seatakse maapõue kaitse ja maavaravarude ratsionaalse kasutamise tagamiseks ning inimese tervisele, varale ja keskkonnale kaevandamisest ja kaevandamisjäätmete käitlemisest tuleneva kahjuliku mõju vähendamiseks. Keskkonnalooga reguleeritakse vaid mäeeraldises ja mäeeraldises teenindusmaal läbiviidavaid tegevusi ning nähakse ette leevendusmeetmeid otseselt kaevandamisest tulenevatele keskkonnamõjudele. Kui negatiivsed mõjud tekivad väljapool mäeeraldist, kuid nende mõjude allikas on otseselt kaevandamistegevus, siis tuleb kaevandajal siiski leevendusmeetmed ka väljapoole mäeeraldisest piire ette näha (nt asfalteerida mahasõit avalikule teele vms) ja need peaksid kajastuma keskkonnaloas. Praegune keskkonnaloa menetluse praktika seda ei võimalda. Sellest tulenevalt on kaevandamisel mõjud, mille osas peab kohalik omavalitsus eraviisiliselt kaevandajaga kokku leppima ja lootma kaevandaja heale tahtele. Seadusandlik pool selles küsimuses on hetkel nõrk. **Vajadusel näha ette maapõueseaduse muudatus, et kaevandamislubades saaks kõrvaltingimuseks seada ka leevendustegevused, mis jäävad mäeeraldisest väljapoole. Lisaks teeme ettepaneku, et enne avalikele teedele sõitmist peab toimuma liivaveokite rattapesu.**

7. **Pakkuda lahendusi, kuidas tuleks hinnata võimalikku kumulatiivset keskkonnamõju, kui keskkonnaluba taotletakse napilt alla KMH läbiviimise kohustuse jäävale määraldisele.** Praktikas on Tallinna-Saku liivamaardlas loodud olukord, kus pidevalt toimub väikeste alla 25 ha suuruste määeraldiste loomine ja kumulatiivset mõju keegi ei hinda.
8. Riigi huviga alaks on Saku vallas määratud ka Tallinna-Saku maanteest ehk nn Männiku maanteest läänesuunas asuv ala nimetusega Männiku 3. **Palume see ala riigi huviga alade hulgast välja arvata, sest Saku vald ei ole sellega nõus.** Saku Vallavolikogu on oma 20.06.2024.a otsusega nr 22 varasemalt antud alal kaevandamisest juba keeldunud. Kõnealune ala asub rohevõrgustikus, mille puhul on tegemist ka väga olulise kohaliku elu küsimusega. Rohevõrgustiku alade säilitamine seondub otseselt Saku valla elanike tervise ja heaoluga. Rohevõrgustiku looduslikke alasid kasutatakse valla elanike poolt nii sportimiseks kui ka puhkamiseks vms rekreatiivsetel eesmärkidel. Konkreetne ala on nii Saku aleviku kui ka Männiku küla elanike hulgas populaarne puhkekoht ja aktiivses kasutuses olev mets. Senikaua kuni olemasolevad karjäärid pole enamuses elanikele kasutamiseks avatud ja rekreatsioonivõimalusi pakutud, ei saa uute alade hõivamist kaevandajate poolt lubada. Juhime tähelepanu, et senini on kaevandamine siiski toimunud maanteest idapool ja läänepoolse tulek on sisuliselt uue kaevandamisala loomine. Kohalike Saku valla ja eelkõige Männiku küla elanike jaoks ei ole see talutav ja selle kohta on kohalikud elanikud ka kirjaliku vastuseisu esitanud, mis on Männiku XXI keskkonnavalga menetluse alt leitav. Kui nn Männiku 3 jääb riigi huviga alaks, siis peale teemaplaneeringu kehtestamist on kaevandaja kindlasti huvitatud koheselt ala kasutusele võtmisest. See aga läheb omakorda vastuollu Saku valla kindla sooviga, et enne uute alade kasutusevõttu oleks suur osa olemasolevatest praegustest kaevandamisaladest korrastatud. Lisaks on riigi huviga ala puhul kohalikul omavalitsusel väga raske kohalikele elanikkonnale kasulikke tingimusi kaevandajaga kokku leppida, sest riigi huviga ala puhul ei ole kaevandajal enam huvi kohalikele omavalitsusele vastu tulla ja mõistlikke kokkuleppeid saavutada. Ehk siis põhimõtteks on, et riigi huviga alal saab nagunii kaevandada ja ettevõttel pole motivatsiooni kohalikele elanike vastu tulla. Sellise olukorra vältimiseks ei ole Saku vald nõus, et Männiku 3 on määratud riigi huviga alaks. Siin piirkonnas on piisavalt riigi huviga alasid määratud ja ka praegu toimub aktiivne kaevandamine. Igasugune uue ala hõivamine peab olema koostöös kohalikega läbi räägitud ja mõlemale osapoolale aktsepteeritav. Saku vald peab seisma kohalike elanike huvide eest ja seda on riigi huviga määratud ala puhul peale teemaplaneeringu kehtestamist sisuliselt võimatu teha. Mõistame, et kaevandamine on vajalik, kuid see ei pea toimuma suurel alal üheaegselt ja kohe. Kuna Männiku 3 ala on avalikusele vägagi nähtavas ja kasutatavas kohas ja tegemist on peamise sissesõiduga Sakku, siis soovime, et sinne kaevandamine toimuks mõistlikult ning kohalikega kokkulepitud ajal ja tingimustel.

9. Juhime tähelepanu, et Männiku ala nr 3 läbib perspektiivne Tallinna ringraudtee trassikoridor.

10. Palume vastust järgmistele küsimustele:

- **Kuidas hakkab täpselt olema riigi huviga määratud aladel kaevandamislubade taotluskord?**
- **Kas plaanitakse muuta ka maapõueseadust?**
- **Kui teemaplaneering saab kehtestatud, siis kas riigi huvidega alade osas pole enam kohalikul omavalitsusel õigust keeldumiseks?**
- **Kuidas on plaan saavutada kokkulepe, kui kohalik omavalitsus ei kooskõlasta teemaplaneeringut just mõne ala tõttu, mis on riigi huviga alaks määratud?**

Anname teada, et soovime kindlasti veel kohtuda, et Tallinna-Saku liivamaardla osas täpsemaid tingimusi arutada. See kohtumine võiks toimuda kolmepoolset, kaasates ühtlasi ka Tallinna linna, sest maardla jääb meie mõlema haldusterritooriumile.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Tanel Ots

abivallavanem

vallavanema ülesannetes

Maigi Tenisson

671 2421 maigi.tenisson@sakuvald.ee